

Ministerie van Financiën

EH
2/11/25

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

DG Belastingdienst

Concerndirectie IV&D

Persoonsgegevens

nota

Tekenversie beantwoording Kamervragen M365

Datum

28 november 2025

Notanummer

2025-0000537955

Bijlagen

1. Aanbiedingsbrief Kamervragen M365
2. Beantwoording Kamervragen M365 Van der Werf
3. Beantwoording Kamervragen M365 Kathmann-Six Dijkstra
4. Nota BR 27 juni
5. Risico-analyse
6. Exitstrategie
7. Eerdere nota's

Aanleiding

Op 28 november jl. heeft u een bewindspersonenoverleg (BWO) gehad met uw ambtsgenoot de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de overstap naar Microsoft365 (M365) en de beantwoording van de Kamervragen hierover. Tijdens het BWO is overeenstemming bereikt over de beantwoording. Hierbij ontvangt u een versie ter ondertekening.

Beslispunten

- Bent u akkoord met de beantwoording van de Kamervragen van het lid Van der Werf (bijlage 2) en de leden Kathmann en Six Dijkstra (bijlage 3)? Indien u akkoord bent, verzoek ik u de aanbiedingsbrief (bijlage 1) te ondertekenen.
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van de nu voorliggende nota en eerdere nota's (bijlage 7), conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's.

Akkoord

Akkoord, denk voor de toelichting en interne afstemming.

Kernpunten

- U heeft op 2 oktober jl. de Tweede Kamer geïnformeerd over het besluit van de Belastingdienst, Douane en Toeslagen om voor de kantoorautomatisering de overstap te maken naar Microsoft 365 (M365).
- Naar aanleiding van deze Kamerbrief zijn er door het lid Van der Werf (D66) op 3 oktober jl. vragen gesteld. Ook hebben op 7 oktober jl. de leden Kathmann (GroenLinks-PvdA) en Six Dijkstra (NSC) hierover vragen gesteld. De vragen zijn gericht aan u en aan uw ambtsgenoot de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- In bijlage 1 vindt u ter ondertekening een aanbiedingsbrief. In de aanbiedingsbrief licht u nogmaals kort toe dat de overstap naar M365 op dit moment de enige optie is voor de situatie waarin de Belastingdienst zich bevindt.
- U verwijst in de beantwoording van de Kamervragen naar een eerdere nota van 27 juni jl. voor de Bestuursraad van het ministerie van Financiën. Daarin zijn de afwegingen opgenomen voor het besluit om over te stappen naar M365. Deze nota stuurt u mee en is als bijlage 4 toegevoegd.
- In de oplegbrief biedt u de Tweede Kamer de door de Belastingdienst opgestelde risico-analyse en de exitstrategie vertrouwelijk ter inzage aan (bijlage 5 en 6). Ook biedt u aan om de Tweede Kamer nader te informeren over de overstap naar M365 middels een technische briefing.

- U heeft hierover op 28 november een BWO gehad met uw ambtsgenoot de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Tijdens het BWO is overeenstemming bereikt over de beantwoording.

Communicatie

Uw woordvoerder is betrokken. De Kamerbrief van 2 oktober jl. heeft tot berichtgeving geleid bij onder andere NOS, BNR, NRC en RTL.

Politiek/bestuurlijke context

- Het gebruik van de cloud door overheidsinstanties krijgt veel politieke en maatschappelijke aandacht.
- De Belastingdienst heeft een Woo-verzoek ontvangen naar de besluitvorming voor de overstap kantoorautomatisering naar M365.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Gezien de vertrouwelijkheid kunnen bijlage 5. en 6. niet openbaar gemaakt worden.

Ministerie van Financiën

do 13/11 om 12:00-12:30

12/11/25
EH

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane

DG Belastingdienst
Cd IV&D

Persoonsgegevens

nota

Beslisnota Kamervragen M365

Datum

1 november 2025

Notanummer

2025-0000486421

Bijlagen

1. Aanbiedingsbrief Kamervragen
2. Antwoorden Kamervragen Van der Werf
3. Beantwoording Kamervrage Kathmann-Six Dijkstra
4. Nota BR 27 juni 2025
5. Risicoanalyse
6. Exitstrategie

Aanleiding

Naar aanleiding van de Kamerbrief 'Overstap automatisering naar M365' zijn er door het lid Van der Werf (D66) op 3 oktober jl. vragen gesteld. Ook hebben op 7 oktober jl. de leden Kathmann (GroenLinks-PvdA) en Six Dijkstra (NSC) hierover vragen gesteld. De vragen zijn gericht aan u en aan uw ambtsgenoot de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. U heeft op 13 november om 12.00-12.30u hierover een overleg gepland staan. Bijgevoegd ontvangt u de beantwoording en een korte oplegbrief.

Beslispunten

- Bent u akkoord met de beantwoording van de Kamervragen van het lid van der Werf (bijlage 2) en de leden Kathmann en Six Dijkstra (bijlage 3)? Indien u akkoord bent, verzoek ik u de aanbiedingsbrief (bijlage 1) te ondertekenen.
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van de nu voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's.

Kernpunten

- U heeft op 2 oktober jl. de Tweede Kamer geïnformeerd over het besluit van de Belastingdienst, Douane en Toeslagen om voor de kantoorautomatisering de overstap te maken naar Microsoft 365 (M365).
- Naar aanleiding van deze Kamerbrief zijn er door het lid Van der Werf (D66) op 3 oktober jl. vragen gesteld. Ook hebben op 7 oktober jl. de leden Kathmann (GroenLinks-PvdA) en Six Dijkstra (NSC) hierover vragen gesteld. De vragen zijn gericht aan u en aan uw ambtsgenoot de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- In bijlage 1 vindt u ter ondertekening een aanbiedingsbrief. In de aanbiedingsbrief licht u nogmaals kort toe dat de overstap naar M365 op dit moment de enige optie is voor de situatie waarin de Belastingdienst zich bevindt.
- U verwijst in de beantwoording van de Kamervragen naar een eerdere nota van 27 juni jl. voor de Bestuursraad van het ministerie van Financiën. Daarin zijn de afwegingen opgenomen voor het besluit om over te stappen naar M365. Deze nota stuurt u mee en is als bijlage 4 toegevoegd.
- In de oplegbrief biedt u de Tweede Kamer de door de Belastingdienst opgestelde risico-analyse en de exitstrategie vertrouwelijk ter inzage aan (bijlage 5 en 6). Ook biedt u aan om de Tweede Kamer nader te informeren over de overstap naar M365 middels een technische briefing.

Graag nog afstemmen
doet + antwoorden
Akkoord
↓
Akkoord
Na beslissing

- De beantwoording van de vragen is afgestemd met BZK.

Toelichting

- In de aanbiedingsbrief en de beantwoording op de vragen geeft u aan dat het traject reeds in 2021 is gestart. De (geo)politieke situatie was destijds anders dan nu. Het versterken van de autonomie speelde toen een beperktere rol in de afwegingen. Daarom is destijds bewust gekozen voor de geldende (markt)standaard van M365 en Windows 11.
- De huidige situatie is nu dat er vanaf de nieuwe werkplekken wordt gewerkt in de oude omgeving. Omdat de nieuwe werkplekken zijn ingericht met het oog op de implementatie van M365 en niet op de huidige omgeving, bestaan er nu inefficiënte manieren om met de beperkingen van de huidige omgeving om te gaan. Deze *workarounds* resulteren in een productiviteitsverlies.
- In de oplegbrief en in de beantwoording op de vragen benoemt u dat de Belastingdienst naar aanleiding van de (geo)politieke en maatschappelijke ontwikkelingen de overstap naar M365 heeft getemporeerd om eerst een aantal alternatieven uit te werken en af te wegen. Deze alternatieven worden toegelicht in de nota die u meestuurt (bijlage 4).
- Daaruit is geconcludeerd dat er op dit moment, op de korte en op middellange termijn geen geschikt alternatief is voor de situatie waarin de Belastingdienst zich bevindt.
- In het geval dat er wel een Europees alternatief beschikbaar zou zijn, dan zou het enkele jaren kosten om deze te implementeren. In de tussentijd wordt er dan nog steeds doorgewerkt vanaf de nieuwe werkplekken in de oude werkomgeving en blijft het productiviteitsverlies bestaan.
- Er zijn vragen gesteld over de risicoanalyse en de exitstrategie van de Belastingdienst. In de brief en de beantwoording biedt u deze documenten vertrouwelijk ter inzage aan. Ook biedt u aan om de Tweede Kamer middels een technische brief nader te informeren over de overstap naar M365.

Communicatie

Uw woordvoerder is betrokken. De Kamerbrief van 2 oktober jl. heeft tot berichtgeving geleid bij onder andere NOS, BNR, NRC en RTL.

Politiek/bestuurlijke context

- Het gebruik van de cloud door overheidsinstanties krijgt veel politieke en maatschappelijke aandacht.
- De Belastingdienst heeft een Woo-verzoek ontvangen naar de besluitvorming voor de overstap kantoorautomatisering naar M365.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Gezien de vertrouwelijkheid kunnen bijlage 5. en 6. niet openbaar gemaakt worden.

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Nee

Onze referentie
2025-0000643174

Datum
3 november 2025

Persoonsgegevens

Samengewerkt met
DGD00/CRD/DIR

Bijlage(n)
1

Aan
Van

Staatssecretaris van Digitalisering en Koninkrijksrelaties
CIO Rijk

nota

Kamervragen overstap MS365 Belastingdienst

Aanleiding

Op 3 oktober jl. zijn schriftelijke Kamervragen gesteld door het lid Van der Werf (D66) n.a.v. de Kamerbrief d.d. 2 oktober 2025 inzake de voorgenomen migratie van de Belastingdienst (hierna: BD) naar Microsoft 365 (hierna: MS365).

Er zit druk op een snelle verzending van de Kamervragen. StasFBenD heeft volgende week dinsdag de behandeling Belastingplan. De BD wil de Kamervragen derhalve deze week verstuurd hebben.

Geadviseerd besluit

- Akkoord gaan met de Kamervragen en met verzending door FIN, mede namens u, aan de Tweede Kamer.

Kern

- Naar aanleiding van de Kamerbrief d.d. 2 oktober 2025 zijn er op diverse mediaplatforms berichten uitgebracht over de voorgenomen migratie van de BD.
- Er wordt in de vragen veelvuldig naar de onderliggende documentatie gevraagd. De BD is slechts beperkt in staat om documentatie op te leveren; het gaat nu vooral om recente documenten. Ondanks dat het traject rondom de migratie in 2021 gestart is, is er weinig documentatie voor onderbouwing van de afweging om over te stappen op MS365 beschikbaar. Ook is er, zoals aangegeven in de beantwoording van de Kamervragen, in 2021 geen (onafhankelijk) onderzoek gedaan naar mogelijke Europese alternatieven. Dit is niet in lijn met hetgeen de BD eerder, gedurende het traject rondom de Kamerbrief d.d. 2 oktober 2025, heeft aangegeven bij CIO Rijk.
- Ondanks de zeer magere onderbouwing is de BD al in een dusdanig ver stadium dat er volgens de BD geen alternatief meer mogelijk is. De BD blijft echter wel aangeven dat zij geen onomkeerbare stappen hebben gezet. Dit zorgt voor blijvende onduidelijkheid over deze situatie.
- Desondanks wordt aangeraden om de Kamervragen te verzenden aan de TK om de TK in staat te stellen haar controlerende taak uit te voeren. BZK is, mede naar aanleiding van het BWO, pas sinds deze zomer een rol gaan spelen in dit traject. De koers van het traject voorafgaand hieraan, is de verantwoordelijkheid van de BD.

Toelichting

CIO Rijk is deze zomer betrokken geraakt bij de migratie van de BD, waarbij dit *de facto* als een voldongen feit is neergezet. Het is hierbij aannemelijk gemaakt dat de BD geen andere keuze meer had. Naar aanleiding hiervan is er in het BWO d.d. 23 september jl. door u gevraagd om een gedegen onderbouwing waarom deze migratie noodzakelijk is. Deze onderbouwing is, vanuit de BD, nog altijd zeer summier en, in het geval van de Europese alternatieven, niet aanwezig.

Onze referentie

2025-0000643174

Datum

3 november 2025

Politieke context

De onderwerpen 'cloud', Microsoft en 'strategische autonomie' c.q. 'digitale autonomie' hebben uitgebreid de aandacht van de Kamer.

Deze casus kent, zoals in een eerder stadium bij de Kamerbrief aangegeven, een aanzienlijk politiek afbreukrisico. Deze migratie is niet in lijn met de wensen van de Kamer en eerder aangenomen moties. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de migratie is gestart alvorens voorgenoemde moties zijn aangenomen.

Krachtenveld

Er is discussie met de overige ICT-dienstverleners van het Rijk over de keuze van de BD, aangezien in eerdere trajecten vergelijkbare keuzes door de TK zijn tegengehouden. Ook zijn de overige ICT-dienstverleners pas in een zeer laat stadium door de BD om advies gevraagd inzake de migratie van de BD of het bieden van een alternatief voor deze migratie.

Communicatie

Er is in de media uitgebreid aandacht geweest voor dit onderwerp. Er is bij de BD tevens een WOO-verzoek binnen omtrent de migratie; de exacte scope van dit WOO-verzoek is nog niet helder. De BD gaat nog met de indiener in gesprek.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Beantwoording Kamervragen <PM PARTIJ>	

Ministerie van Financiën

EH
28/11/25
UB do 27/11, 16³⁰ uur
UR 28/11, 09⁰⁰ uur

TER BESPREKING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane de
staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

DG Belastingdienst
Concerndirectie IV&D

Persoonsgegevens

nota

Vorbereiding BWO M365 28 november

Datum

26 november 2025

Notanummer

2025-0000592864

Bijlagen

1. Oplegnota BZK

Aanleiding

Op 28 november vindt een bewindspersonenoverleg (BWO) plaats tussen de staatssecretaris van Financiën en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties naar aanleiding van de beantwoording van Kamervragen over M365. In de afstemmingsfase rond deze Kamervragen is door de oplegnota van BZK (Bijlage 1) duidelijk geworden dat er op enkele punten nog sprake is van een verschil in inzicht tussen BZK en de Belastingdienst. Deze punten worden in het BWO besproken met als doel een gezamenlijk standpunt vast te stellen. Deze nota is hiervoor de input. Daarna kan de beantwoording naar de Tweede Kamer worden verstuurd. De nota is gelijktijdig bij BZK in de lijn gegaan.

Bespreekpunten

- De blik van de Belastingdienst op mogelijke Europese alternatieven;
- Verkenning SSC-ICT voor gebruik mail Belastingdienst;
- Toekomstbeeld en bijdrage hieraan vanuit de Belastingdienst; en
- Verzending Kamervragen M365.

Kernpunten

- Naar aanleiding van de Kamerbrief 'Overstap automatisering naar M365' zijn er door het lid Van der Werf (D66) op 3 oktober jl. vragen gesteld. Ook hebben op 7 oktober jl. de leden Kathmann (GroenLinks-PvdA) en Six Dijkstra (NSC) hierover vragen gesteld.
- In de afgelopen weken is de beantwoording op deze Kamervragen interdepartementaal afgestemd en beide bewindspersonen worden geadviseerd om hiermee akkoord te gaan.
- In de afstemmingsfase is gebleken dat er op bepaalde punten een verschil in inzicht bestaat tussen BZK en de Belastingdienst. Dit gaat met name over het politieke risico en de adequaatheid van de onderbouwing van benoemde onderzoeken. Zie daarvoor de nota van BZK (bijlage 1).

Toelichting

Europese alternatieven

- BZK stelt dat de Belastingdienst geen (onafhankelijk) onderzoek heeft gedaan naar geschikte Europese alternatieven. In de Kamerbrief van 2 oktober jl. staat dat de Belastingdienst ook heeft gekeken naar Europese oplossingen, maar dat deze op afzienbare termijn nog niet het gewenste niveau van functionaliteit, veiligheid en continuïteit kunnen bieden,

Bijlage 8

- Aan de hand van deze formulering is bij BZK de indruk gewekt dat er een (onafhankelijk) onderzoek heeft plaatsgevonden. Ook uit de gestelde Kamervragen kan worden afgeleid dat deze indruk bij de Kamer is gewekt. Dit is niet het geval. De Belastingdienst heeft in een vroeg stadium, op basis van reeds beschikbare bronnen waaronder Kamerbrieven van de minister van EZK, geconcludeerd dat er geen geschikt en uitvoerbaar Europees alternatief bestond voor de situatie waarin de Belastingdienst zich bevindt.¹ De beantwoording van de Kamervragen is aangepast om dit te verduidelijken.
- Indien er wel een Europees alternatief beschikbaar is kost het nog steeds 2 tot 3 jaar voordat de Belastingdienst dit kan implementeren. In de tussentijd wordt er dan doorgewerkt in een werkomgeving vanaf de nieuwe uitgerolde werkplekken die hier niet op zijn ingericht (maar op M365) en blijven de in de Kamerbrief genoemde workarounds bestaan. Deze workarounds resulteren in een geschat productiviteitsverlies van 15 tot 30 minuten per medewerker per dag.

Verkenning SSC-ICT

- BZK heeft zich gedurende dit traject afgevraagd waarom de Belastingdienst de functionaliteiten voor mail en agenda niet onderbrengt bij SSC-ICT.
- Dit is voor de Belastingdienst geen optie op de korte- of middellange termijn. Dit komt onder andere door het grote aantal gebruikers van de Belastingdienst, Douane en Toeslagen en het gegeven dat SSC-ICT een ICT-dienstverlener is voor departementen. Voor een uitvoeringsorganisatie als de Belastingdienst geldt dat er rekening moet worden gehouden met het aansluiten van ICT-voorzieningen, waaronder mail en agenda, op het primaire proces.
- De Belastingdienst heeft hierover contact gehad met SSC-ICT. In de aanloop naar het informeren van de Tweede Kamer heeft er in afstemming met SSC-ICT een verkenning plaatsgevonden. Daaruit blijkt, zoals ook is opgenomen in de Kamerbrief van 2 oktober jl., dat dit organisatorisch en technisch complex is en daarmee geen oplossing biedt voor de korte termijn.

Toekomstbeeld Belastingdienst

- Met het oog op het versterken van de digitale autonomie verwacht BZK van de Belastingdienst dat de organisatie een constructieve houding inneemt richting de toekomst.
- De Belastingdienst volgt de ontwikkelingen in de buitenwereld nauwlettend en kijkt actief naar de mogelijkheden van soevereine en of Europese cloudoplossingen; op korte termijn zal hier nog extern onderzoek naar worden afgerond.
- De Belastingdienst zal met een vaste frequentie alternatieven verkennen en experimenteren met meer autonome oplossingen zoals "Mijn Bureau", het opensource platform van BZK.
- Ook kijkt de Belastingdienst uit naar de resultaten van de verkenning uit de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Daarmee ontstaat handelingsperspectief en meer duidelijkheid over de termijn waarop een dergelijke migratie realiseerbaar is.

¹ Zie hiervoor onder andere de Kamerbrieven van de Minister van Economische Zaken van 17 januari 2025 en 23 mei 2025: Kamerstukken II, 2024/25, 26643, nr. 1271 en nr. 1338 en het daarbij meegestuurde KPMG-onderzoek naar Europese/Nederlandse cloudproviders. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het voorgenomen KPMG-onderzoek alternatieven voor IAAS-/PAAS-diensten betreft inzake de SIDN-casus, wat niet één-op-één vergeleken kan worden met alternatieven voor de werkplek zoals MS365.

- De Belastingdienst wil in deze context niet vooruitlopen op technologische ontwikkelingen en is gebaat bij een keuze waarbij de continuïteit geborgd is.

Communicatie

Woordvoering is betrokken bij de beantwoording van de Kamervragen.

Politiek/bestuurlijke context

- Het gebruik van de cloud door overheidsinstanties krijgt doorlopend veel politieke en maatschappelijke aandacht. Hierover zijn reeds meerdere sets Kamervragen gesteld.
- Er zijn diverse moties aangenomen die toezien op het verminderen van het gebruik van Amerikaanse hyperscalers en het versterken van de Nederlandse digitale autonomie.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.